

३४४८

श्री

॥ ज्ञानमणिमाळ ॥

(सर्व मुमुक्षु, हितार्थ, रचनारं.)

मणिशंकर मगनलाल, अयाचि.

पाटण.

गिति

श्लोकार्थवडेकहुल्लं, कोटिग्रंथोक्तजेरहस्यवर;
सत्यब्रह्मजगतसौ, मिथ्याब्रह्मैवजीवतेनपर॥१

अमदावादमां

मामानी इवेलीमां युनाइटेड प्रिन्टिंग अने
जनरल एजन्सी कंपनी "लिमिटेड" ना
प्रेसमां रणछोडलाल गंगारामे

शंवत् १९४४. शाके १

૩૪૪૮

શ્રી

॥ જ્ઞાનમણિમાળા ॥

(સર્વ મુમુક્ષુ, હિતાર્થ, રચનાર.)

મણિશંકર મગનલાલ, અયાચિ.

પાટણ.

ગિતિ

હ્યોકાર્ધવડેકહુંહું, કોટિગ્રંથોક્તજેરહસ્યવર;

સસબ્રહ્મજગતસૌ, મિથ્યાબ્રહ્મૈવજીવતેનપર ॥ ૧ ॥

અમદાવાદમાં

મામાની હવેલીમાં યુનાઈટેડ પ્રિન્ટિંગ અને

જનરલ એજન્સી કંપની “લિમિટેડ” ના

પ્રેસમાં રણછોડલાલ ગંગારામે

સંવત્ ૧૯૪૮. શા

॥ विज्ञापना ॥

॥ शार्दूलविक्रीडितच्छंद ॥

हुंआग्रंथरचुंनमान्यमलवाप्रख्यातिअर्थेनहिं ॥
पूजार्थेनहिद्रव्यलोभअरथेआशानतेमांकई ॥
अद्वैतस्वियबोधशुद्धिकरवाउत्साहचित्तेधरी ।
ब्रह्मज्ञानिकषाप्मजेतदुपरीसंघर्षणाशाकरी । १ ।

“आ पुस्तक संनं १८६७ ना २५ आकृ प्रमाणे २७४२
करावी सर्व छक ग्रंथकर्ताये स्वाधिन राज्या छे.”

श्री.

अर्पणपत्रिका.

सर्व इश्वरत्न गुण संपन्न वेदशास्त्र र-
हस्यार्थ विद्विद्वद्वय ब्रह्मनिष्ठ गुरुजी महाराज
श्री विश्वनाथजी एओना पवित्र पूत्र, भग-
वानजीभाई. जामनगर.

॥ शार्दूलविक्रीडितं ॥

अर्पुश्रीगुरुज्ञानदानृपदमां, पुष्पांजलिग्रंथआ;
जेअद्वैतविवोधनावरपी, द्वैताब्धिथीतारता ॥
दृष्टिपातयितूतमुक्तकरता, शर्णेधतानेप्रिते;
हर्तादिमतंगजोमदअति, शार्दूलविक्रीडिते ॥ १ ॥

श्रीमत्सद्गुरुजी चर्णकमला स्वादकभ्रंग
ग्रंथ कर्ता. म. म.
पाटण.

॥ ૐ તત્સત્પરમાત્મનેનમ : ॥

॥ પ્રસ્તાવના ॥

સર્વ શાસ્ત્રોમાં ચાર પ્રકારના પુરુષાર્થ વર્ણન કરેલ છે, જેવા કે ધર્મ, અર્થ, કામ, અને મોક્ષ, તેમાં ચોથો મોક્ષ રૂપ પુરુષાર્થ, જન્મ મરણાદિક અનેક દુઃખો નિવૃત્તિ કરી પરમાનંદ રૂપ પરમાત્માની પ્રાપ્તિ કરાવનાર છે, માટે તે પરમ એષ્ટ છે, તે મોક્ષ સ્થાનથીજ થાય છે. ॥ શ્રુતિઃ ॥ ઋતેજ્ઞાનાન્મુક્તિઃ ॥ સ્થાન શીવાય મુક્તિ નથી, સ્થાન એટલે—મહા વાક્યસ્થિત તત્, ત્વં, પદ્યથી પ્રતિપાદ્ય ધ-
મ્મર તથા જીવ એ બંનેનું સ્ફુટ વિવેચન કરી મક્ષણા પૂર્વક અસ્તિ પદ્યથી એકત્વ જાણવું તે, તેનો યથાર્થ વિષેક થવા વાસ્તે વેદાંત શાસ્ત્રની પ્રવૃત્તિ છે, અને તે વિશયક પૂર્વાચાર્ય પ્રણિત સંસ્કૃત ગ્રંથો ઘણાક છે, તથા મહાત્મા-
ઓના કરેલ હિંદી ભાષાના ગ્રંથો પણ ઘણાક છે, પણ ગુજરાતી ભાષામાં કોઈ ગ્રંથ નથી, યદ્યપી શ્રીમત્ રામ-
ગુરૂ કૃત જ્યકૃષ્ણજી મહારાજ પ્રણિત ટિકા સન્નેત પંચિ-
કરણ ગુજરાતી ભાષામાં છે, તે મુમુક્ષુને અતિ ઉપયોગિ છે, તથાપી તેમાં ઘણું લંબાણ છે, માટે મેં આ “જ્ઞાન મણિમાળા” નામક વેદાંત વિશયક ગુરૂ શિષ્ય સંવાદ સ-
ન્નેત અદ્ય ગ્રંથ કર્યો છે, આ ગ્રંથ સાધન સંપન્ન શુદ્ધ

(૫)

બુદ્ધિવાન પરમ આસ્તિક અધિકારિને તૂર્ત બોધન કરીએ, આ ગ્રંથ બિન્ન બિન્ન પદ્ધાત્મક ૧૦૮ કડીઓથી યુક્ત છે, અને મુમુક્ષુ જનને અતી ઉપયોગિ, તથા જે મુમુક્ષુ જ્ઞાન માર્ગમાં પ્રવર્તેલ છે તેને અસંભાવના વિપરિત બાવના નિવર્તક, તથા જ્ઞાનવાનને અત્યંત આદરણીય કારક છે,

આની અંદર પ્રથમ સાધન નિરૂપણ કરેલ છે, પછી સાધન સંપન્ન શિષ્યને ગુરુ સમીપ ગમનવિધિ, તથા વિધિ પૂર્વક અધ્યાયી શર્ણુ થયેલ શિષ્યપર દયા યુક્ત સદ્ગુરુનાં શિષ્ય હિતાર્થ વચન, પછી આત્માનાત્મ વિવેચન તથા પંચકોશનું યથાર્થ વિવેચન બતાવેલ છે, તથા પંચકોશના વિવેચનથી ઉપાધિ પ્રથક કૃત શુદ્ધ ત્વં પદ લક્ષને તત્ પદ લક્ષ (શુદ્ધ)ની સાથે એકત્વતા બતાવવા વારંતે મહા વાક્યનો યથાર્થ વિચાર, તથા લક્ષણા પૂર્વક બને પદની એકતા, પછી શુદ્ધ પરમાત્મ અદ્વૈત વસ્તુ નિરૂપણ બતાવી, અધ્યારોપથી સૃષ્ટિક્રમ નિરૂપણ કરી, અપવાદ-પૂર્વક સૃષ્ટિનો બાધ થતાં, અવશેશિત શુદ્ધ ચૈતન્ય નિરૂપણ પૂર્વક, અવાચ્ય સિદ્ધાંત વર્ણન કરેલ છે, પછી જ્ઞાન પ્રાપ્ત થવાથી શિષ્યને કૃત કૃત્ય થયેલ જાણી, ગુરુનો હર્ષ-પૂર્વક ઉપરામ બતાવી, આ ગ્રંથની સમાપ્તિ કરેલ છે.

આ ગ્રંથમાં આદિ અંતે ઈશ્વર સ્મરણ કરેલ છે, તેથી એમ દર્શાવેલ છે કે—વેદાંતશાસ્ત્ર કેવળ, ઈશ્વર કૃપાથીજ સમજાય તેમ છે, શાસ્ત્રોમાં પણ, ઓત્રિય બ્રહ્મનિષ્ઠ સ-

(૬)

દુરની ભક્તિપૂર્વક સેવા, વેદાંતશાસ્ત્ર ઉપર યથાર્થ વિ-
ધાસ, તથા નિર્વિવાદ ઈશ્વરભક્તિ એ ત્રણ મુખ્ય કહેલ
છે આ ગ્રંથ અક્ષનિષ્ઠ સદ્ગુરૂથી અક્ષાપૂર્વક સમજવો,
પોતાની મેળે નહિં. કેમકે—ગુરુ વિના વેદાંત સિદ્ધાંતના રહ-
સ્યનું જ્ઞાન થતું નથી, અને ગુરુ મુખ્યથી ગ્રંથ બણવાથી
ગ્રંથ સ્થિત ગુહ્ય અભિપ્રાય સઘળો સમજાયછે, માટે મારી
એ વિનંતી છે કે, આ ગ્રંથ શ્રોત્રિય અક્ષનિષ્ઠ સદ્ગુરૂથી
સમજવો, એજ—

ગ્રંથકર્તા

મણીશંકર મગનલાલ વ્યાપારી.

પાટણ.

॥ श्रीगणेशायनमः ॥

॥ अथ ज्ञान मणि माळा प्रारंभः ॥

(गीति.)

+ जगव्यापीजगरूपी, प्रभुजगदाधारभूत'जगहीन;
गुणहिनसर्वगुणेशा, आपोमतिविमळजांणिनेदीन॥१॥

(शार्दूलविक्रीडित.)

चोराशीलखयोनिजंतुभ्रमिसत्कर्मोधिमानुष्यता^२-
पामीविप्रशरिरवेदधरमेजामीधरीविज्ञता^३ ॥
आत्मा×नात्मविभेदगुर्व^४नुग्रहेजाणीकरीएकता-
पामेदुर्लभमोक्षस्वानुभवथीसंसागिजीवेशता ॥२॥

(वैताळीय.) अतिउत्तमजन्ममेळवी.

ग्रहिइंद्रीयसुश्रेष्ठतावळी ॥

टीका + आरंभिला ग्रंथनी निर्विघ्न समाप्ति थवा सा३
धृष्टदेवता नमस्कार३५ मंगलाचरण आरंभ × आत्मा +
अनात्मा=यैतन, तथा न०. *गुरु + अनुग्रहे=गुरुनी द्यायी.

अर्थ—१ ३५. २ मनुष्यपणुं. ३ जलवानो धर्मज्ञा (बुभुक्षुता)

नहिंमुक्तिथवायतीरहे^१.

श्रुतितेनेनिजआत्महाकहे^२ ॥३॥

(इंद्रवज्रा.) शास्त्रोभणीकर्मकरोकदापी.

कर्माकरीदेवभजोतथापी ॥

+ आत्मैक्यताबोधविनानमुक्ती.

सीद्धीथवानीकरिसर्वयुक्ती ॥४॥

मोक्षप्रदायी^३ नधिकर्मकोय.

आत्मप्रबोधे^४ निजमुक्तिहोय ॥

आशान^५ वित्तेअमृतत्व^६ नीए.

श्रुतीकहेमोक्षनकर्मथीछे ॥५॥

(दोहो.) मुक्तिप्रदकर्मोक्त्यां, श्रुतिस्मृतिएसार.

केमकहोपणआपआ, आत्मज्ञानविचार॥६॥

(वसंतति.) वेदा^७ रसा^८ नवचनोन्नवपामिज्ञान.

ज्ञानीकरेभ्रमअनादिसमूलहान^९ ॥

+ उपपत्त्यानी अकता संबंधी निमेषा विचारना सा-
न विना. × नकर्मणानप्रजयाधनेनइतिश्रुतेः कर्म तथा प्र-

ण, तथा, द्रव्यादिकथी मोक्ष प्राप्त यतो नथी. * उपनिषद्
भागनी अर्थ अशुद्धारा समग्र ज्ञेयवेला सातवडे.

१ महेनत करे. २ आत्महेत्याशे. ३ आपना. ४ ज्ञानथी. ५ मोक्ष. ६ उप-
निषद्. ७ नारा. ८ नारा.

॥ જ્ઞાનમાળિ માઝા ॥

૩

મોહા+વિરોધિનહિકર્મથિમોહનાસે.

અજ્ઞાન*જ્ઞાનસવિરોધિસદાયમાસે ॥૭॥

(ઝોટક.) *અવિરોધિતમેતમનાશનહીં.

સવિરોધિદિવાકરનાશક,હીં ॥

સમમોહવિનાશકકર્મનહીં.

*અરિમોહનુજ્ઞાનવિનાશક,હીં ॥૮॥

(શાર્દૂલવિક્રીડિત.)

માટેમોક્ષથવાપ્રયત્નકરિનેવિદ્વાનસંન્ય*સ્તતા^૩.

ધારીત્યાગિદુરાશા^૪દુઃસ્વપ્રદજેધારીસુનિષ્કામતા^૫॥

મક્તીશંકરનીકરીઅહનિશે, ચિત્તેધરીસ્વચ્છતા.

પામીદૈ^૬શિકસંતસદ્રુરુપદેવંદોથવામુક્તતા ॥૯॥

+ મોહ+અવિરોધિ અજ્ઞાનની સાથે વિરોધ પિનાના.

* અજ્ઞાન અને જ્ઞાનને હ્રમેશાં વિરોધ છે. * અંધકારથી અંધકારનો નાશ ન થાય, કારણકે-તે પરસ્પર અવિરોધિ છે, પણ સૂર્ય અંધકારનો નાશ કરીએ, કારણ કે-સવિરોધિ છે (સિદ્ધાંત.) કર્મવડે મોહ નાશ ન થાય. પણ જ્ઞાનવડે નાશ થાયછે. x કર્મના ફળનો ત્યાગ (નિષ્કામતા). † દુઃખને આપનારી અનાત્મ વસ્તુની ' ઈચ્છા ત્યાગીને.

૧ અવ્યય=નક્કી. ૨ શત્રુ ૩ સંન્યાસપણું. ૪ નિષ્કામતાપણું. ૫ શ્રોત્રિય, બ્રહ્મનિષ્ઠ, યુર.

(ગીતિ.)

મનવાણીકર્મવડેજન'નથયુંનાશવંતજગજાણી.

*અવિનાશીપદજાવાગુરુમજવાઅર્પિચિત્ત'વપૂવાણી॥૧૦॥

‡કર્તાચિત્તવિશુદ્ધીકર્મનવસ્તૂપલબ્ધિ'પ્રદ'કોય.

વસ્તૂસિદ્ધિવિચારવ્યતિ'રિક્તનકર્મકોટિથીહોય॥૧૧॥

(ઈંદ્રવજ્રા.) નર્કાદિભીતીપ્રદ'છેઅધર્મ.

§સ્વર્ગાદિભીતીપ્રદ'કામ્ય'કર્મ ॥

* નાથ રહોત ૫૬. તત્રગિતાવચનં, યદ્રત્વાનનિવર્તતે તદ્વામપરમંમમ, (ભાવાર્થ.) જેને પ્રાપ્ત થવાથી ફરિ જન્મ મરણ થાય નહીં તે અવિનાશી ૫૬. ‡ તત્રવિવેકચૂડામણિવચનં ॥ ચિત્તસ્યશુદ્ધયેકર્મનતુવસ્તૂપલબ્ધયે. વસ્તુસિદ્ધિર્વિચારેણનકિઞ્ચિત્કર્મકોટિભિઃ ॥૧૧॥ કર્મ ચિત્તની શુદ્ધિ કરનાર છે, પણ વસ્તુની પ્રાપ્તિ કરાવનાર નથી, વસ્તુસિદ્ધિ વિચારથીજ થાયછે. કરોડ કર્મો કરવાથી લેશ પણ થતી નથી, (ભાવાર્થ) કર્મ અસાધનું કાર્ય છે માટે અસાધનને નાશ કરી આત્મ વસ્તુ જણાવવા સમર્થ નથી અજ્ઞાનહાનમાત્રલાન્મુક્તેઃકર્મનસાધનં । અસાધનો નાશ થવો તેનું નામજ મુક્તિ તેવી મુક્તિનું સાધન કર્મ નથી પણ જ્ઞાન છે. એવું નિષ્કર્મસિદ્ધિમાં કહેલું છે. § ઉપર કહેલા સ્વર્ગ, નર્કપ્રદ કર્મો ત્યાગી.

૧ ઉત્પન્ન. ૨ મન, કાયા, વચન. ૩ પ્રાપ્તિ. ૪ કરાવનાર. ૫ વિના. ૬ આપનાર. ૭ સંક્રામ.

सागी'मुमुक्षुकरि'निसकर्म,
पामेप्र'शुद्धीधरिचित्त'शर्म ॥१२॥

(शार्दूलविक्रीडित.)

‡ब्रह्मानंद'निधीमहाबळ'वताहंकारसर्पे'अती,
छेआ'वृत्तसदायत्रीगुणमयातीचंड'त्रीशिर्षथी ॥
विज्ञा×नाख्यमहा'सिथीत्रिशिरते,कापीसुसिक्ताथकी;
निर्मूला'हिकरी'निधीसुखसदा,पामोनिचिंताइथी॥१३॥

(गीति.)

माटेविचारकरवोनिजआत्मानोमुमुक्षुए'सतव,
एकाग्रचित्तराखीजइनिजसद्गुरुसमीपभृत्य'वत॥१४॥

* संध्यावंदनादी निष्काम कर्म. ‡ ब्रह्मानंद३पी आनंद-
दनीं अंडार, महा अणवान अहंकार३पि त्रिगुणात्मक महा
अयानक तल्लु मुस्तकवाजा सर्पथी छेमेयां हांडेल छे. माटे
स्व३प विचार३पी तलवारथी त्रिगुणात्मक माया कापी,
अहंकार ३पी सर्पने निर्मूल करी, पछी निश्चितपसेथी
ब्रह्मानंद३पी आनंद अंडारनुं सुप्प पामो (अनुभव करो.)
† बळवत-अहंकार=अणवान अहंकार × विज्ञान-आख्य
=विज्ञान नामनी अनिमूल-अहि=मूल वनानो सर्प करी.

१ ज्ञाननी धर्मावाजा. २ अति शुद्धता, ३ सुप्प. ४ अंडार, ५ हांडेल.
६ अयानक. ७ तलवार. ८ नीरंतर, ९ दासनी आग्रह.

(शार्दूलविक्रीडित.)

† निद्राकल्पितदेशकालविशयज्ञात्रादिमिथ्यायथा,
रज्जूसर्पसमानजागृतजगन्मिथ्यासदाच्छेतथा ॥
जेथी^१ दुःखदसर्वविश्वानिसदास्वाज्ञानकार्यत्वंता;
माटेजाणिअसन्महावचनथजाणोनिजात्मै^१क्यता॥१५॥

(उपेन्द्र.) *विवेकवैराग्यशमादियुक्त,

मुमुक्षु अन्याशयकीविमुक्त ॥

ब्रह्मात्माजिज्ञासुघटेसदाय;

सन्निष्ट^४तासाधनथीकराय ॥२६॥

(शार्दूलविक्रीडित.)

+ જેમ સ્વપ્નાવસ્થામાં કલ્પેલ, દેશ, કાળ, વિશ્વ, સા-
તા આદિ સર્વ હ્રમેશાં મિથ્યા છે, તેમ, રજ્જુમાં સર્પની
માફક ખરેખર આત્મામાં કલ્પિત જાગૃતકાળનું આ વ્યવહારિક
જગત હ્રમેશાં મિથ્યા છે, અને જેથી તે દુઃખ આપનાર
જગત આત્માના ન જાણવાથી થયેલું છે, તોપણ બ્રાંતિથી
સત્ય જણાય છે, માટે આત્મવિચારથી જગતને મિથ્યા જા-
ણી મહાવાક્યથી સર્વભેદ દૂર કરી આત્માનું એકપણું
જાણો, જે સાધન ચતુષ્ટય સંપન્ન અધિકારી જ્ઞાનનો છે
માટે તે ચાર સાધન બતાવીએ છીએ.

૧ કુ:ખ આપનાર. ૨ એકતા. ૩ રહીત. ૪ શ્રેષ્ઠનિષ્ઠા.

*નિત્યાનિત્યવિવેક, બ્રહ્મજગનીસત્ત્વતાઽનિત્યતા,
જાળીનિશ્ચયયુક્તઆપમનજેવર્તેસુખેનિત્યદા ॥
વૈરાગ્યાતૃણબ્રહ્મલોકવિશયેદોશત્વદૃષ્ટીકરે;
આશાસાગિઅનિત્યવસ્તુથકિજ્ઞેજ્ઞાનેજઆશાધરે ॥૧૭॥

(ગીતિ.)

‡અંતઃકર્ણથકિસહૂ, †વિષસમગણિવિશયઘ્નાસનાતજર્વી,
તેઉત્તમ‡શમનસ્વરે, †દમકર્મેન્દ્રિય‡સમસ્તને‡દમવી ॥૧૮॥
શદ્ધાદિકવિશયોથી, ‡નિવૃત્તિપામેગણાયઉપરામ;

* બ્રહ્મસત્યંજગન્મિધ્યેલેવંરૂપોનિશ્ચયઃ ॥ સાંયંનિત્યાનિ
ત્યવસ્તુવિવેકઃસમુદાહૃતઃ ॥૧॥ આત્મા નિત્ય છે, અને
તેથી બિન્ન અનાત્મા જગત્ મિથ્યા છે, એમ જાણવું તે
નિત્યાનિત્ય વિવેક. બ્રહ્માદિસ્થાવરાંતેષુ વૈરાગ્યંવિશયેશ્વનુ॥
યથૈવકાકવિષ્ટાયાં વૈરાગ્યંતદ્વિનિર્મલં ॥૨॥ બ્રહ્મલોકથી
આરંભિ તૃણાદિ સર્વ વિષયોમાં જે કાગવિષ્ટા સમતુચ્છ
ભાવ (દોષદૃષ્ટિ) કરવો તે વૈરાગ્ય. † અંતરીન્દ્રિય જે મન,
તેનો નિગ્રહ કરવો તે શમ, બાહ્ય ઇન્દ્રિય દશેનો જે નિગ્રહ
કરવો તે દમ. ‡ જેમ જેર ખાવાની ઇચ્છા કોઈની નથી
તેમ વિશયો સધળા ઝેરૂં નાણી તેને ભ્રોગવવાની ઇચ્છા
ભાગ કરવી.

૧ શમ. ૨ સધળી. ૩ નિયમમાં રાખવો. ૪ પાશ્વ કૃત્વં.

સંકટસમસ્તસહને, પ્રાપ્તિતિક્ષાથશેસુગુણ^૧ધામ॥૧૯॥
 નિગમા^૨ચાર્યવચનમાં, ^૩ભક્તિશ્રદ્ધાપવિત્રઅભિ^૪ધાન;
 ચિત્તૈકાગ્ર્યકરીને, ચિંતેલક્ષાર્થતેસમાધાન ॥૨૦॥

(ઈંદ્ર.) અતીદુઃસ્વસંસારમાંનિલપામિ,
 કરેકર્મતેઘૂટવામોક્ષ^૫ગામી ॥
 ધરેસદ્ગુરુસેવમુક્તયા^૬શરાચી;
 મજેઈશમોક્ષેચ્છુ^૭તાતેય^૮ભાચી ॥૨૧॥

(ગીતિ.)

એવાસાધનયુતહે, અધિકારીસંત⁺સદ્ગુરુપાસે,
^{*}વિનયપુરસ્સરનમિને, થાશર્ણ^૧સ્વકિયમોક્ષનીઆશે॥૨૨॥
 (શિષ્ય) ભગવન્જગદવલ્લતોશર્ણેઆવ્યોહુંઆપનીપાસે;
 કરુણાચંદ્રામૃતથી^૨સિંચોજે^૩જન્મમર્ણભયનાસે॥૨૩॥

(શાર્દૂલવિક્રીડિત.)

સપ્તાબ્ધીજલજેમમેઘગૃહિનેદૂરીકરીક્ષારતા,

+ શ્રોત્રય. બ્રહ્મનિષ્ઠની પાસે વિધિપૂર્વક જાહેર. વિધિ
 =સમિત્પાણિયાદિ=હાથમાં સમીધાદિ ઉપહાર લાવને જવું.

* શિષ્યભાવને યોગ્ય નમ્રતા વિગેરેથી, જ નેથી.

૧ શ્રેષ્ઠ ગુણગુણ આશ્રય. ૨ વેદાચાર્યના વચનમાં. ૩ વિશ્વાસ. ૪ નામ.
 ૫ પ્રાપ્તિ માર્ગમાં ઉપચાર. ૬ સુકૃતિની આશા. ૭ સુસુખપણ. ૮ કહી.
 ૯ પોતાના. ૧૦ સેવન કરે.

वर्सेलोकहितेउतापतापवामिनेआपेअतीशान्तता ॥
शास्त्रोसर्वतथाविवेचनकरी, दूरीदुरुक्तीकरी;
सिंचोहेगुरुजीसुबोधवचनो, वेदार्थआपे'भरी ॥२४॥

(इंद्रवंशा.) शीरीतसंसारसमुद्रआतरुं,
शीरीतआंहीफारिजन्मनाधरुं ॥
जाणुंन 'नावाब्धि'तरायजेकरी;
तारोमुनेतेथिकृपाअतीधरी ॥२५॥

(गुरु) (गीति.)

विशया+शक्तिसहितुं, तजिदेदेहात्मता*तणीदृष्टी.
*भेद*भ्रमशत्रुगणी, हणवाधरज्ञानरूपआजेष्टी^१ ॥२६॥
मायामायाकार्य, व्यक्ताव्यक्तप्रमोह^२कानल्प^३,
जगतुंसघळुंमिथ्या, जाणसदामरु^४मरीचिका^५कल्प॥२७॥

+ विषय-आशाक्त=विषय भोगनी ४२७। * देह-आत्म
ता=देहने विशे आत्मापणानी दृष्टि. * ज्ञान-धर्म, ज्ञ-
गत, धर्मादिनी भेदभाति तथा तदंतःपाति अन्य सर्व
भातिओ शत्रू (ज्ञानभां विरोधि) जणुनी तेने नाश करवा
ज्ञानइय जेष्टिका गृहणु कर.

१ जणपी. २ मोक्ष. ३ अन्धि=समुद्र. ४ जैतता. ५ साक्षात्. ६ मोक्ष
आपनार. ७ गुण. ८ ज्ञानवाना जण. ९ संदेश.

(ઉપેદ્ર.) અજ્ઞાનઆત્માશ્રય⁺ આત્મજ્ઞાદિ^૧,
 તેથીથઈસંસૃતિઆઅનાદિ* ॥
 નિજાત્મજ્ઞાનામિદિદિસજ્ઞાલે.
 સકાર્યઅજ્ઞાનબલેઅકાલે^૩ ॥૨૮॥
 મીતીનિવત્સાધ્ય^૪કરીશ કાંય.
 સંસારસિંધૂ^૫તરવાઉપાય ॥
 છેજેસુમાર્ગેયતિયો^૬ગયાછે,
 ઘટાવુંહુંમાર્ગહવેતનેતે ॥૨૯॥

(દોહો.) વેદાંતાર્થ^૧ વિચારથી, અદ્વૈતાત્મ^૨ પ્રકાશ.

+ તદુક્તં-આશ્રયલવિશયલભાગિનીનિવિર્ભાગચિત્તિ
 રેવક્રેવલા ॥ કેવલનિર્વેશચેતન્ય, અજ્ઞાનનું આશ્રય તથા વિ-
 શય (આછછ) પણ છે જે અજ્ઞાન આત્માને આશ્રય રહે
 છે તે આત્માને ઠાંપી આ સર્વ સંસાર ખડો કરે છે.
 *અનાદિ-જેનો આદિ નથી તેવી, ધાત્તાયથાપૂર્વમકલ્પયત્
 ખલ્લા પૂર્વના સરખું જગત કલ્પતા હતા, પૂર્વ પૂર્વ સંસ્કાર
 ઉપર ઉપર સૃષ્ટિના હેતુ છે. એ રિતે આ જગત અનાદિ
 છે. વળી-નકદાપ્યનિદ્વશંજગત્ કોઈ દિવસ આ જ-
 ગત આવું ન હતું એમ નહીં, કિંતુ-પૂર્વે પણ આવુંજ હતું.
 એમ અનાદિછે તથાપિ જ્ઞાનથી તેનો સમૂલ અંત આવેછે.

૧ આચ્છાદક. ૨ તત્કાલ. (કાળની અપેક્ષા વના) ૩ હવે. ૪ સમુદ્ર.
 ૫ જ્ઞાનવંત, ૬ વેદાંતશાસ્ત્રના અર્થ વિચારથી, ૭ એકતા.

थातांसंलुति^१ दुःखआ, थायसमूल^२ विनाश॥३०॥

(भुजंगी.) शीघ्र—कृपाविधुयोगिंदु^३ वाधिदेवा,

करुप्रश्नहुं^४ वंधसंसारछेवा^५ ॥

दर्शित्तरो^६ सर्वशंकाविदारो,

मनेसर्वथा^७ आपनो^८ आपधारो ॥३१॥

(दोहो.) बंधकयो, कथांथीथयो, रह्यो^९ कयां, शेनाश;

थाशे, आत्माऽनातमा^{१०} भेदकरो^{११} परकाश॥३२॥

गुरु—धन्यअतीकृतकृत्यतुं, पाविततारुंकूल;

थयुं, आविद्यक^{१२} वंधनुं, जे^{१३} जाशोनिर्मूल॥३३॥

लागीपरघरझालतो, बोली^{१४} नाशकराय;

पणशिरलागी^{१५} झालतो, आपसमुद्रममाय॥३४॥

खमलागीतुजनेअती, भवदावानल^{१६} झाल;

तेथीकरज्ञानाब्धिमां^{१७}, स्नान^{१८} हवेतत्काल॥३५॥

(इंद्रव.) + कर्तृत्वहीनात्मविशेसदाय,

कर्तृत्वताजेभ्रमथी^{१९} जणाय ॥

तेबंध, अज्ञानथिनीपजाय,

+ ३१ भा श्लोकना प्रश्नोभांथी. १ बंध कयो. २ कयांथी थयो. ३ रह्यो कयां. ४ ये त्रय प्रश्नो उत्तर आपेछे.

१ संसार. २ अविद्या सुखांत. ३ छेवा. ४ अविद्याकृत. ५ जेथी, ६ अग्नि. ७ ज्ञान समुद्रमां. ८ अवगाहन (प्रवेश). ९ आतिथी.

અધ્યાસથિઆત્મ^૧વિશેજણાય ॥૩૬॥

(હરિગિત.)

+નિજનિસકર્મેધર્મ, ધર્મે^૨પાપહાનીથાયછે,
પછિચિત્તશુદ્ધિશુદ્ધિથીજગછિદ્ર^૩નિતજોવાયછે;
વૈરાગ્યથીમોક્ષેચ્છતા^૪, પછિકર્મસંન્યાસગૃહો,
ગુરુગમ્ય^૫જ્ઞાનેવોધતાતાંભ્રાંતિનોલવરેનહીં ॥૩૭॥
×અવ્યક્ત^૬નામા^૭ઈશ^૮શક્તી, વિશ્વકારણજેયછે,
રજસત્તમગુણત્રેણયુક્તા, કાર્યગમ્યા^૯તેયછે ॥

+ હવે જ્ઞાનાશ ૧. આત્મા અનાત્મા મેદ ૨. એનો ઉત્તર આપવા વાસ્તે ઉત્તર ગ્રંથ આરંભ=તેમાં-આ શં.અ તો અધિકારી છે, પણ જે અધિકારી સાધન સંપન્ન ન હોય તેને પ્રથમ સાધન બતાવ! સાર-યુર-આ શિખ્યને લઈ, કહેછે કે—આવા સાધનયુક્ત જે અધિકારી હશે તેનેજ જ્ઞાન થવાનું. ખીજને નહીં. માટે (૩૭) સાડત્રિસમી કડિ છે કે આવા અનુક્રમ પ્રાપ્ત જ્ઞાન વિના કદા મોક્ષ પ્રાપ્તિ થાય તેમ નથી. ×સાધન વિના જ્ઞાન થાય નહીં. કદાપી જ્ઞાન માર્ગમાં પ્રવર્તે તો પણ આ નિયેના પરિપંથીઓ તેને આડે માર્ગે ભમાવી દેછે, માટે તેનો વિનાશ થવા સાર સાધનની જરૂર છે. (અવ્યક્તેતિ).

૧ આત્માવિશે. ૨ ધર્મથી. ૩ જગતરૂપી આડંબરનું પોતળ. ૪ મુમુક્ષુતા. ૫ યુરથી પ્રાપ્ત થયેલા જ્ઞાનથી. ૬ માયા. ૭ નામની. ૮ ઈશ્વરની શક્તિ, ૯ કાર્યથી જણાયતેવી (પોતે સાંભી પડિ ન જણાય.)

शुद्धात्मज्ञानेनाशयाती, रज्जुज्ञानेसर्पवत्^१,
*विक्षेपआवृणशक्तियुक्ता, छेसदातीदर्पवत्^२ ॥३८॥

(शार्दूलविक्रीडित.)

आदीशक्तिथईरजोगुणमयी, कर्मात्मिका^३निसदा,
जेथीराजससृष्टिआथइवधी, क्रोधादि^४दुःखप्रदा^५॥
अन्याआवृणनामछेतम^६मयी, शक्तिप्रमोहप्रदा^७,
ब्रह्मा^८वर्णकरीजसंसृतिप्रदा^९, विक्षेपहेतू^{१०}सदा ॥३९॥
(दोहो.) थायकर्मसहभक्तिथी, मळ^{११}विक्षेपविनाश;
×द्विधा^{१२}शक्त्यावर्णनी, आत्मासत्ताभास^{१३}॥४०॥
✽परोक्षज्ञानेथायछे, असत्त्वशक्तिविनाश;

* એ માયાની વિક્ષેપ, આવર્ણ એ શક્તિઓ છે.

✽ બ્રહ્મવસ્તુને ઢાંપણ કરી. ✽ તમોગુણ રૂપી. × આવર્ણ-
ની એ શક્તિઓ છે. ૧ અમત્વાપદક (આત્મા છેજ નહીં તે.)
૨ અમાનાપાદક. (આત્મા દેખાતો નથી.) ✽ તેના નાશનો
ઉપાય=સાધનયુક્ત મુમુક્ષુને ગુરુગમ્ય પરોક્ષજ્ઞાનથી પહેલી
શક્તિ નાશ થાયછે. (આત્મા છે. એવા ગુરુના જ્ઞાત્યથી
આત્મા નથી એ ભસત્વ શક્તિ નાશ થાયછે.) અને પછી
અવણ, મનન, નિદિધ્યાસન પૂર્વક જ્ઞાનાભ્યાસની પરિપ-
ક્વતાથી (અપરોક્ષજ્ઞાનથી.) આત્મા નથી ભાસતો એ અમા
નશક્તિ નાશ થઈ, આત્મા સ્વયંપ્રકાશ નિજરૂપ જણાયછે.

૧ માફક. ૨ ગર્વયુક્ત. ૩ કાર્યરૂપી. ૪ ક્રોધ, મોહ, લોભ, પ્રમાદ, વિગેરે
(અધર્મ). ૫ આપનારો. ૬ કારણ (વિક્ષેપશક્તિયું કારણ આવર્ણ શક્તિછે.)
૭ અંતઃકર્ણના મેલ (રાગાદિક). ૮ એ પ્રકારની. ૯ અભાન.

થાયઅપરોક્ષજ્ઞાનથી,અમાનશક્તિવિનાશ॥૪૧॥

*શક્ત્યજ્ઞાનનિનાસતાં, બંધ^૧સમૂલ^૨વિનાશ;

થાતાંઆત્મજ્ઞાનથી,થાયનિજાત્મ^૩પ્રકાશ॥૪૨॥

(શાર્દુલવિક્રીડિત.)

તેમોક્ષપ્રદજ્ઞાનઆજસુળતું, એકાગ્રતાતીધરી,

જેથીશર્ણધયોતુઆજમુજને, સત્કર્મસર્વેકરી ॥

જેથીભ્રાંતિસમૂલનાશથઈને, મોક્ષાપ્તિ^૪તુર્તે^૫થશે,

તેહુંઆકહુંવેદસારસ્ફુટજે, ગ્રંથી^૬બધીતોડશે ॥૪૩॥

(દોહો.) પોતાનેજાણેસદા, દૃશ્ય^૭દૃષ્ટાજેય;

આત્મા, તેથીભિન્નજે, જાણઅનાત્માતેય॥૪૪॥

(ગીતિ.)

+અન્નપ્રાણમનોમેય, વિજ્ઞાનાનંદકોશતેનાત્મા;

* જ્ઞાનથી અજ્ઞાનની શક્તિઓ નાશ થતાં, સમૂળબંધ નાશ થાયછે, અને પછી આત્મા સ્વયંપ્રકાશ અવશેષ રહે છે. માટે તે અજ્ઞાનને નાશ કરવાને સાધનયુક્ત થઈ, જ્ઞાન પ્રાપ્તિ થવા પ્રયત્ન કરવો. + એ પાંચ કોશ (આનની માફક આત્માને ઠાંકનાર છે) એક એકની અંદર રહેલા છે=અન્નમયની અહિં પ્રાણમય, તેની ઓય મનોમય, તેની ૧ સંસાર. ૨ મૂળસંહિત. ૩ આત્માનો પ્રકાશ (સ્વયંપ્રકાશ, સ્વસ્વરૂપ જ્ઞાન.) ૪ મોક્ષપ્રાપ્તિ. ૫ તરત. ૬ આત્મા અનાત્માની આધ્યાત્મિક શ્રેણી (માંક.) ૭. દૃશ્યનો દેશ (જોનાર.)

દૃશ્ય^૧વિકારીતેથી, દૃષ્ટા^૨ચૈતન્ય^૩ભિન્નછેઆત્મા ॥૪૫॥

(ઉપેદ્ર.) +નમોનિલાગ્ન્યબધરીત્રયાદિપંચ,

મઝીથયોઆસ્થુલદેહસંચ^૪ ॥

પંચીકૃતેપચ્ચિસતત્વયુક્ત,

છેદૃશ્યઆત્મત્વયકીવિમુક્ત ॥૪૬॥

માંય વિજ્ઞાનમય, તેની માટે આનંદમય છે, તે બધા દૃશ્ય છે ને વિકારવાળા છે, તેનો દૃષ્ટા, ચૈતન્ય આત્મા જુદો છે. તે તે કોશની સાથે આધ્યાસિક તાદાત્મ્યથી, આત્મા તે તે કોશરૂપ જણાય છે. પણ તે પાંચેનો વિવેક કર્યાથી, આત્મા દૃષ્ટા-પર બ્રહ્મ રૂપ જણાય છે. માટે કોશ વિવેચન કરવાની જરૂર છે.

+ હવે તે પાંચે કોશનું સ્વરૂપ બતાવવા પૂર્વક, અના-ત્મપણું સાધે છે=તેમાં પ્રથમ અનમય કોશ (સ્થૂલદેહ) નું સ્વરૂપ કહે છે=(નમેતિ) આકાશ, વાયુ, અગ્નિ, જળ, પૃથ્વી, એ પંચભૂતના અકેકના પાંચ પાંચ એમ પંચીકૃતે પચ્ચિસ તત્વો મળી આ સ્થૂલદેહ થયો છે. તે પંચીકૃત એવી રીતે કે—દ્વિષાવિધાયૈકૈકં, ચતૂર્ધાપ્રથમંપુનઃ ॥ સ્વસ્વેત રક્તિત્રીયાંશૈર્યોજમાત્વંચપંચતા ॥૧॥ અકેક ભૂતા બધે વિભાગ કરી, તેમાંના અકેકના પાંચ ચાર ચાર કરી, પોત પોતાના શિનાય બિજના દ્વીતીયાંશ સાથે વેચા દિધા, એમ સર્વે થયાથી, દરેકને પોતાનો મુખ્યને બીજા આગાંતુક મળી, પચીસ તત્વનો સમુદાય થયો. તે આ સ્થૂલદેહ.

૧ વિષય. ૨. જાણનાર. ૩ સ્વયંપ્રકાશ ચેતન. ૪ સમુદાય.

(गीति.)

संभव'जनी'प्रवृद्धी', परिणाम'क्षय'विनाश'वपु'धर्म;
 आत्मातेथिविलक्षण, अचळअमरजेसदैवदेशर्म॥४७॥
 *तेवपु'अन्नविकारी, जडघटसमदृश्यात्मताहीन;
 आदीमध्यांतविशे, वृद्धिसहितथायसर्वथाक्षीण॥४८॥
 कोशप्राणनआत्मा, वायुविकारीशरीरमारंछे;
 क्षु'चृणा'दिक धर्मो, युतजडतेथीअनातमातेछे॥४९॥

* ॥ स्थूल देहनां पचिकृत पचिस तत्वा ॥

पंचभूत	पृथ्वी	जळ	तेज	वायु	आकाश
पृथ्वी	१० अस्थि०	शोणित	आलस	संकोचन	कस्याकाश
जळ	मांस	शुक्र०	कांति	चलन	उदराकाश
तेज	त्वचा	मूत्र	क्षुधा०	उत्क्रमण	हृदयाकाश
वायु	नाडी	स्वेद	तृषा	धावन०	कंठाकाश
आकाश	रोम	लाळा	निद्रा	प्रसारण	शिरआकाश०

१ स'लावना. २ जन्म. ३ मोटा पपु. ४ विकार पामपु. ५ धसापु.
 ६ मरुण पामपु. ७ शरीर. ८ सुष (आन'६ ३५.) ९ शक्ति. १० ज्यां टांप
 मुक्यां छे ते तेना सुष्य अ.म समजवा. ११ पुष्प. १२ तरश.

†પ્રાણાપાનવ્યાનો દાનસમાનાદિવાયુતેપંચ;
મલિવલિહપ્રાણ, પ્રાણમયકોશનોથયોસંચ' ॥૫૦॥
*વાકપાણિપાદપાયૂ, પસ્થાદિકકર્મ^૨અક્ષગણસકલ;

+ પ્રાણ-શરીરમાં ૨૧૧૦૦ શ્વોલાશ્વાસ કરેછે. હૃદય-સ્થાનમાં રહેછે. અપાન-ગુદા સ્થાનમાં રહી મળતો ત્યાગ કરેછે. વ્યાન-શરીરના સર્વ સાંધામાં રહી સાંધા વાળેછે. ઉદાન-કંઠસ્થાનમાં રહી આવેલ અન્ન પાનનો વિભાગ કરેછે. અને કંઠમાં હિતા નામે નાડિ છે. તેમાં સ્વપ્ન દેખાડેછે. સમાન-નાભિ દેશમાં રહી, અન્નપાનના રસને નાડિ-ઓદ્ધારા આખા શરીરમાં સરખે વિભાગે પોકાડેછે, એ પંચ મુખ્ય પ્રાણ, તથા નાગથી ઓડકાર આવેછે. કૂર્મથી આંખ મિચાય, લિઘડાયછે. કૃકલથી છીંક આવેછે. દેવ-દન્તથી બગામું આવેછે. ધનંજય-આખા શરીરમાં રહી શરીરને પુષ્ટ કરેછે. તથા મડદામાં રહી ડુલાવેછે. એ ક્રિયાઓ દશ વાયુથી થાયછે. માટે તે વાયુ વિકારી છે. તેથી આત્મા નથી, આત્મા તો અક્રિય છે. એ રીતે પ્રાણમય કોશ જડ છે તેનો દૃષ્ટા ચૈતન્ય તેથી જુદો છે.

*કર્મેદ્વિઓ (વાક્ વાણી. વચન (બોલવું) તે તેનો વિ-શય. પાણિ-હાથ-લેવું આપવું તેનો વિશય. પાદ-પગ-જવું, આવવું વિશય. પાયુ-ગુદ-મલ ત્યાગ વિશય ઉપસ્થ-કર્કશ્ણુ-રતીભોગ વિશય.) પુક્ત જે સંકલ્પ વિકલ્પાત્મક મન તે મનોમય કોશ. જે મન શરીરમાં અહંપણું માનેછે. અને ધર ૧ સમુદાય. ૨ ઈ.દ્રેઓ.

સંકલ્પાત્મકમનયુત, કોશમનોમયનિહાલ^૧ થઈ અમલ^{૫૧}
 શરીરમાં હેંતા, મમતાગૃહપુત્રની કરે જેહ;
 રાગદ્વેષાથિયુક્ત, પ્રચલિત^૨ ચિત્તાત્મ^૩ રૂપનહિંતેહ* ॥૫૨॥
 X અપંચીકૃતભૂતોત્થ^૪, શ્રોત્રત્વચાનયનરસનઘ્રાણ;
 જ્ઞાનેન્દ્રિયસહસંવિત^૫ તેધામિય^૬ કોશસર્વથાજાણ ॥૫૩॥

પુત્ર વિગેરેમાં મમતા (મારાં છે એમ) માનેછે. તે રાગ
 દ્વેષથી યુક્ત મન, આમા નથી, આત્મા તો તેનો દૃષ્ટા,
 ચૈતન્ય, કહેલા વિદ્યારે થકી રહીતછે. પંચદશીમાં પણ
 કહ્યુંછે કે—અહંતામમતાદેહેગૃહાદૌચકરોતિયઃ ॥ કામાધ્યવસ્ય
 યાન્નાતોનાસાવાત્મામનોમયઃ ॥૧૧॥ અર્થ સ્પષ્ટ છે=તે આ
 મનોમય પ્રાણમયના અંતર્વર્તિ છે. તે જડછે, તેને જાણ-
 નાર સાક્ષી એક રસ ચૈતન્ય છે. * મનોમય કોશ આત્મા
 નથી. X વિજ્ઞાનમયનું સ્વરૂપ બતાવેછે. મ્યૂલ દેહની મા-
 ફક. પંચીકૃત પ્રક્રિયા વિના દરેક ભૂતના દરેક અંશથી
 અંકેક જે ઇન્દ્રિયોં. આકાશથી શ્રોત્ર. શબ્દ સાંભળવો તે
 વિશય. વાયુથી ત્વચા. સ્પર્શ જાણવો. અગ્નિથી નયન વિશય
 જોવા. જંલથી રસના. આટું આરે જાણે તે. પૃથ્વીથી ઘ્રાણ.
 ગંધ લેછે. (આ વિશયો પંચભૂતની તન્માત્રાઓ કહેવાય
 છે.) તે પાંચ જ્ઞાનેન્દ્રિયો તથા પંચભૂતા સાત્ત્વિક અંશથી
 થયેલી બુદ્ધિ. તે બધું મળી. વિજ્ઞાનમય કોશ કહેવાયછે.

૧ વિચાર. ૨ ચળાવમાન. ૩ ચિત્ત-મન એકજ છે. ૪ ઉત્પન્ન થયેલ.
 ૫ વિજ્ઞાન (બુદ્ધિ). ૬ વિજ્ઞાનમય.

*જાગૃત્સ્વપ્નસ્થાપે^૧, ઉદ્ભવધિક્ષિતલીનજેથાય;
ચિત્પ્રતિવિંવસમેતા, બુદ્ધીઆત્માકદીનકેવાય॥૫૪॥

(ઇંદ્ર.) તેત્રૈણકોશેવપુ^૨લિંગમાન,
સ્વ^૩ર્નર્ક^૪ગામી^૫અહનીશજાણ ॥
છેતેવિકારીજડઆત્મ^૬દૃશ્ય,
આત્માસદાતેયકિછેઅદૃશ્ય ॥૫૫॥

+વાગાદિપંચશ્રવણાદિપંચ,

* તે પણ આત્મા છે — તે બુદ્ધિ, જાગૃત, સ્વપ્ન, અને સુષુપ્તી એ ત્રણ અવસ્થામાં અનુક્રમે ઉત્પન્ન વિક્ષિપ્ત લય થાયછે એટલે જાગૃત અવસ્થામાં સર્વ શરીરમાં રહી શરીરમાં સુખી દુઃખીપણાના વ્યવહારને કરેછે. સ્વપ્નમાં સ્વપ્ન રચે છે. અને સુષુપ્તિમાં લય થાયછે. માટે તે વિકારી બુદ્ધિ આત્મા નથી. વળી તે સ્વચ્છછે માટે તેમાં ચૈતન્યનો આભાસ પડ્યો છે તેનું નામ જીવ કહેવાયછે. તે આભાસ મહિત બુદ્ધિ આત્મા નથી. આત્મા તો તેનો જાણનાર, અવિકારો, ત્રણ અવસ્થામાં એકરૂપ છે. + વાગાદિ કર્મેદ્રિઓ પાંચ શ્રવણાદિ જ્ઞાનેદ્રિઓ પાંચ (ઇંદ્રિઓ. એટલે આ બહારનાં ગોળક નહીં પણ અંદર રહી વિષયને જાણનાર મનની વૃત્તિઓ) પ્રાણાદિ પાંચ મુખ્ય તથા ઉપપ્રાણ પાંચ તથા અંતઃકર્ણ, મન, બુદ્ધિ, ચિત્ત, અહંકાર (એક એકનો એક એકમાં મમાસ કરી મન બુદ્ધિ મિજ ગણાયેલા છે.) એ અંતઃકર્ણ પંચક તે સર્વ મળી લીંગ શરીર કહેવાયછે. તે શુદ્ધ છે માટે તેમાં ચિદાભાસ પડ્યો એટલે તે જીવ કહેવાયછે. તે પચિસે તત્વો દૃશ્ય માટે તેનો દૃષ્ટા સાક્ષી અસંગ ચૈતન્ય તેથી જુદોછે.

૧ સુષુપ્તિમાં. ૨ શરિર. ૩ સ્વર્ગ. ૪ નર્ક. ૫ જનાર. ૬ આત્માનું દૃશ્ય.

પ્રાણાદિપંચોપસમીર'પંચ ॥

અંતર્ધિચિત્તાહમમાનસાદી,

સર્વેમલીપચ્ચિસતત્ત્વયાદી ॥૫૬॥

(દોહો) ચોરાશીલખયોનિમાં, એકજમમેસદાય;

જ્ઞાનાગ્નિવિણઅન્યથા, નાશનતેનોથાય॥૫૭॥

(ંદ્ર) જ્ઞાતામનોહંકૃતિવિક્રિયાનો,

દેહેન્દ્રિયપ્રાણકૃતક્રિયાનો ॥

†ચુંચૂકવચ્છેષ્ટકવર્તમાન,

ચેટાહિનાત્માઉપહિત*જાણ ॥૫૮॥

†તે બધાં આત્માની સત્તાથી ચેટા કરેછે. જેમ ચુંચૂકની સત્તાથી લોહચેટા કરેછે તેમ.*જેમ ઘટ ઉપાધિથી તેમાં અવરાયેલું આકાશ ઘટાકાશ કહેવાયછે. તેમ લીંગ દેહની ઉપાધિથી તેમાં અવરાયેલું, પણ અસંગ રહેલું ચૈતન્ય તે ઉપાધિથી ઉપહીત (સાક્ષી, કુરુશ્રી) કહેવાયછે. એકજ અંતઃકર્ણ સાક્ષીભાવની ઉપાધિ છે તથા જીવભાવનું વિશેષણ છે. ઉપાધિ એટલે જે ઉપહીતના સ્વરૂપમાં પ્રવેશ ન કરે. ને માંડિ (પોતામાં) આવેલાનું જુદું નામ જણાવિ આપે તે. વિશેષણ-વિશેષના સ્વરૂપમાં પ્રવેશ કરે અને નામ જુદું જણાવે તે. એટલે આત્મા કુકૃત તે ઉપાધિમાં અવરાયોજ, પણ મન્યો નહીં, તેથી તે ઉપહીત સાક્ષી, બ્યાપક ચૈતન્યથી ઉ-
. ૧ વાચુ.

(ગીતિ.)

§સુસીગતસુખલવનો, અનુભવકરનારજેઅહંકાર;

પાધિકૃત ભેદવાળો પણ વાસ્તવ એકરૂપજ છે. જ્યાં ચૈ-
તન્ય સાથે મુખ્ય છે. આત્માનો આભાસ અંતઃકર્ણમાં
પડ્યો. તે (આભાસ) અંતઃકર્ણ (વિશેષણ) સાથે મળી
ગયો તે (વિશેષ) જીવ કહેવાયો તે કોઈ દીવસ ચૈતન ય-
વાનો નથી. અંતઃકર્ણની સાથે તેનો નાશ થવાનો. તે
આભાસ મુખ્યાભાસની માફક મિથ્યા છે. માટે તેનું જ્યાં
ચૈતન્યની સાથે બાધ સામાનાધિકરણ કહેલું છે.

§ કૅટલાક—એમ માનેછે કે—શુશ્રુષિમાં, અજ્ઞાન તથા
આત્મસુખનો અનુભવ આત્મા કરેછે, પણ તેમાં જે દોષ
છે. એક તો—જો આત્મા તે બેનો અનુભવ કરે તો—
જનમૃતમાં જે સ્મૃતિ અંતઃકર્ણને થાયછે, તે ન થવી જોઈ-
એ, કારણ કે અનુભવ તથા સ્મૃતિ એ બે એકાધિકરણમાં
રહે એવો નિયમછે—તો—અનુભવ કર્તા આત્મા, ને સ્મૃતિ
કર્તા અંતઃકરણ—એ વ્યધિકરણ દોષ બાબો. તથા બીજો
જો આત્મસ્વરૂપનો અનુભવ આત્મા કરેછે, તો અનુભવ
ધ્વંસજન્યજ્ઞાનસ્મૃતિઃ॥ અનુભવના નાશજન્ય (સંસ્કારપુર્વક)—
જ્ઞાન તે સ્મૃતિ, એ સ્મૃતિનું લક્ષણ નહિં ઘટે. કારણ કે અ-
નુભવને ધ્વંસ (નાશ) અંગિકાર કરો તો સુખમહમસ્વાપ્તં ॥ એ
જો આત્મસ્વરૂપનો અનુભવ તેનો ધ્વંસ એટલે આત્માનોજ
ધ્વંસ થયો કહેવાય. પણ આત્માનો ધ્વંસ માનવાથી સર્વ
શ્રુતિ, સ્મૃતિ, શાસ્ત્રો, આનર્થક્ય થાય, અને જો ધ્વંસ ન

વસતોઆનંદમયે, કેશેતેઆત્મહીનસાવિકાર ॥૬૯॥
 (વંસંત.) એપંચકોશસુ^૧નિષેધ^૨થતાંસદાય,
 સાક્ષીનિષેધઅવધિ^૩પ્રાતિભાસ^૪થાય ॥
 આનંદાકરસનિયપ્રકાશમાન,
 આત્મસ્વરૂપનિજરૂપસદાયજાણ ॥૬૦॥

શીઘ્ર— (ગીતિ.)

જડદૃશ્યઅનાત્મગરૂ^૫, ઇરીતેપંચકોશકથન^૬કર્યે;

માને તો ઉપર કહેલું સ્મૃતિ લક્ષણ ઘટવું નથી, તે એ, તથા ત્રિજ્ઞે. (આત્માથી સુખરૂપ આત્માનો અનુભવ (પોતાનોજ) માને તો કર્મકર્તૃ દોષ પ્રાપ્ત થાય—માટે—સમાધાન—શુશ્રુષિમાં અજ્ઞાનવૃત્તિ વિશિષ્ટ (પ્રાપ્ત) આત્મા, અજ્ઞાનાવૃત્ત આત્માનો અનુભવ કરેછે, ને તેજ અજ્ઞાન જાગૃતમાં અંતઃકરણ રૂપ થયું, તેથી સ્મૃતિ પણ ઘટેછે, માટે અધિકરણ દોષ પણ નથી. અને બીજી દોષ પણ નથી, કારણ કે—સુખરૂપ આત્માનો નાશ નથી, પણ જેમ વિશેષણના ધર્મવિશિષ્ટમાં આરોપણ થાયછે, તેમ વિશેષણ અજ્ઞાનનિ વૃત્તિના નાશ વિશિષ્ટ આત્મામાં મનાય છે, તે મિથ્યા છે, તેમ ત્રિજ્ઞે દોષ પણ નથી, માટે આ પદ્ધતિ કડિમાં તે આશય સ્ફુટ બતાવ્યો છે—જ્યાં આત્મા સ્વયંપ્રકાશ-શુશ્રુષિનો અનુભવ કરેછે એમ કહ્યુંછે. ત્યાં અન્ય અધિકારીને સમજાવવા કહ્યું છે, એમ જાણવું.

૧ સારિ રીતે, ૨ કૃત થતાં. ૩ અવરોધ. ૪ જ્ઞાપ. ૫ ગુર. ૬ કલ્યાણકી.

पण आत्मविणमुजने, भासेआ^१शुन्यपक्ष^२सिद्धखरे॥६१॥

(इं वं.) गुरु—अवीनाशिआत्मातणीशुन्यतान,

अरेवत्सभ्रांतिथकीतुयमान ॥

नहिंविश्व^३दृग्विश्वथीदृश्यथाय,

रवीविश्व^४दृग्विश्वथीनाजणाय ॥६२॥

(इंद्रवज्रा.) छेएमतोयेनहिंथायबोध,

विनामहावाक्याविचिक्त^५शोध^६ ॥

प्रसङ्ग^७नथायात्मस्वरूपमान^८,

सांमूधिछेयद्यपि^९भासमान^{१०} ॥६३॥

(गीति.)

तस्मा^{११}त्पदार्थ^{१२}शोधन,पुर्वकवाक्यार्थ^{१३}ज्ञानथीवच्छ^{१४};

दैशिक^{१५}दयाप्रभावे^{१६},जाणोअद्वैतताअतिस्वच्छ^{१७}॥६४॥

*ज्ञानेन्द्रियकर्मेन्द्रियकूटस्थाभासयुक्तवपुत्रयथी;

थातोजेव्यवहारत्वंपदवाच्यार्थतेसमजनयथी ॥६५॥

† महुा पाठ्यना अर्थना स्तानथी. * प्रथम त्वंपद वा-
न्यार्थ अतावेछे.

१ तमात्रं वचन. २ शुन्यवादी मत जेकुं. ३ दृष्टा. ४ सादृश रीत.
५ विवेचन. ६ अंतः ७ प्रकाश. ८ को-पाण. ९ स्वयंप्रकाशरूप. १० ते भाटे.
११ पदना अर्थना शाधन करवा पूर्वक, १२ हे पून, १३ अत्र, १४ अणधी, १५ अक्ष
(निर्गुण).

દેહત્રયઅક્ષ'ગણવ્યવહારસમસ્ત'યુક્તઆભાસ;
 તેઅવ્યસ્ત'નિરાસે', ત્વંપદલક્ષાર્થનોતદાવાસ ॥૬૬॥
 ઇશ્વરસર્વજ્ઞતણો, માયામયજેસમસ્ત'વ્યવહાર;
 તેતત્પદવાચ્યાર્થ,*શ્રુતિવદતીશબ્લનોસમાહાર'॥૬૭॥
 વિવિ'ધોપાધિવિમુક્ત', વ્યક્તાવ્યક્તમહીળ'સદ્જ્ઞાન';
 અક્ષર'અનુભવવેદ્ય', પ્રભૂતત્પદલક્ષાર્થતુંજાણ॥૬૮॥
 ‡જીવેશાદિકંસર્વેજહદાજહદેવિભેદસાગકર્યે;
 ચિદ્રસ્તુશેષરેતાં, અસિપદથીએકતાથશેસ્વકરે'॥૬૯॥
 (ઉપેંદ્ર.) ણ્વીરીતેબાધયતાંઉપાધી,

* શ્રુતિ પણ શ્રવણના સમુદાયને તત્પદ વાચ્યાર્થ કહેછે.
 ‡ જહદાજહદ્ લક્ષણાથી. તત્, ત્વં પદના વાચ્ય અર્થમાં
 જે ધર્મ સહીત, માયા, તથા અવિદ્યારૂપ વિરોધ ભાગ
 તેનો ત્યાગ કરી અવિરોધિ. શુદ્ધ અસંગ, ચેતન ભાગનું પ્ર-
 હણ કરવું. એ રીતે એકપણું કહેછે. એટલે તત્ તથા ત્વં
 પદમાં ઉપાધિનો બાધ થતાં જે ઉપહીત હતું તેનું બ્રહ્મ
 એતન્મયની સાથે મુખ્ય સામાનાધિકરણ, ને ચિદાભાસનું
 બાધ સામાનાધિકરણ થાયછે. એટલે સર્વ પુરુષાર્થ સીદ્ધિ
 થયો કહેવાય.

૧ ઈંદ્રિયાનો સમૂહાય. ૨ સંપૂર્ણ. ૩ કલ્પિત. ૪ બાધ થતાં (આણભાન થતાં)
 ૫ સમૂહાય. ૬ નાના પ્રકારની. ૭ રહિત. ૮ રહિત. ૯ સ્વયં પ્રકાશ. ૧૦ નાશ
 રહિત. ૧૧ અતુલવર્ણ જણાય એવું (સ્વયં પ્રકાશ). ૧૨ પોતાની મેળે.

રહેનહીંભેદજિવેશઆદી ॥

અલ્પજ્ઞસર્વજ્ઞવિભેદહીન,

રહેનિજાત્માભ્રમ^૧થાયક્ષીણ^૨ ॥૭૦॥

શીલ્ય —

(ગીતિ.)

૩ગુરુજીસર્વઉપાધી^૪ બ્રહ્માત્મામાંનથીકદીજ્યારે;

જીવેશાદિક^૫ભેદ બ્રહ્માત્મામાંજનાય^૬ક્યમ્મસારે॥૭૧॥

ગુરુ—^૧અધ્યારોપદશાયે ^૨અજ્ઞાતબ્રહ્મનોથદ્ધોભ^૩;

મહદહ^૪માદિક્રનથી,વનિઓઆભૂત^૫મૈતિક^૬ક્ષોભા૭૨

*માયાકોશ^૭ઉપાધિગ્રહિજીવેશત્વબ્રહ્મમાંભાસે;

† કરેલી શંકાનો ઉત્તર કે—વાસ્તવ આત્મામાં એકે ભેદ નથી પણ અધ્યારોપ વખતે જણાયછે. † કહેલ મહાવાક્ય વિચાર અન્ય યુક્તિથી સંક્ષેપવડે બતાવેછે. * માયાબિંબોવ શીકૃત્યતાસ્યાત્સર્વજ્ઞદેશ્વરઃ ॥ અવિદ્યાવશગૃસ્ત્વન્યસ્તદ્વૈચિત્ર્યાદને કથા ॥૧॥ માયામાં પડેલ આભાસ માયાને વશ રાખી, સર્વત્ર ઈશ્વર કહેવાયછે, અવિદ્યા (મલીનસત્ત્વ)માં પડેલો આભાસ તે અવિદ્યાને વશ પડ્યો છે. તે જીવ, તે અવિદ્યા અનેક છે માટે જીવ પણ અનેક કહેવાયછે. અને તે અવિદ્યાનું નામજ કરેણુ શરીર.

૧ પ્રાંતિ. ૨ નાશ. ૩ હે શુદ્ધ. ૪ માયા તથા માયિક વિશ્વ વિગેરે. ૫ જીવ, ઈશ્વર, જગત આદિક. ૬ દેખાય. ૭ દક્ષિણાદિ. ૮ મહાત્મ. ૯ અહંકાર. ૧૦ આકાશાદિ. ૧૧ ભૂતગુણાદિ. ૧૨ અન્નમયાદિ.

માયાકોશઅભાવે આત્માજીવેશહીનધિભુ'કાસે ॥૭૩॥

વ્યાપકસૂર્યાતપપણભાસેજ્યમપ્રતિર્બિંબતાજલમાં;

બ્રહ્મપ્રતિર્બિંબિતયમભાસેમાયાહંમાદિકામઝ'માં ॥૭૪॥

*વ્યષ્ટિસમષ્ટિભ્રમથીમાયાહંકારભેદવેમાંનો;

‡સુષ્પિગતમપણમાયામાનેમતેકજીવતેજાણો ॥૭૫॥

(ઈંદ્રવજ્ર.) માયાતથાકોશઉપાધિછાંડિ,

કૂટસ્થબ્રહ્માત્મસ્વરૂપજાણી ॥

તત્ત્વંપણંત્યાગિઅસીપદેરમો,

લક્ષાત્મજાણીભ્રમસર્વ'આવમો' ॥૭૬॥

તત્ત્વંપદેથીઅભિ'ધીયમાન,

કૂટસ્થબ્રહ્માત્મ'વિભેદજાણ ॥

તેનોશ્રુતીશોધિસુ'લક્ષઅર્થ,

* સમષ્ટિ અહંકાર તે માયા. અને માયાતું વ્યષ્ટિ. તે સર્વ અહંકાર. ‡ શુશુષ્પિમાં અવશેષિત તમ (અસ્તાન) ને માયા કહેછે. ને તેમાં રહેલા પ્રાક્તને ધ્વજર કહેછે. ને તે જગતમાં મનરૂપ થઈ આ સર્વ બ્રહ્મલોક સુધી બ્યવહાર નવીન કહેછે. તે દૃષ્ટી સૃષ્ટિ. (એક જીવવાદ) કહેવાયછે. તે અતિ ગુણ છે માટે અહિં દર્શાવ્યો નથી.

૧ પ્રકાસે. ૨ અહંકારાદિ (વ્યષ્ટિલિંગ શરિર.) ૩ અમળમાં (સ્વચ્છ-સત્ત્વ ગુણના કાર્યમાં) ૪ કુર કરો. ૫ કહેવાતા. ૬ નો ભેદ. ૭ સારિ રીતે.

ऐक्य^१त्वताके^२तजिवाच्यअर्थ ॥७७॥

ऐक्य^१त्वतालक्षविशेनवाच्ये^३,

विरुद्धछेधर्मअसंतवाच्ये^३ ॥

*खद्योतभानू^४नृप^५भृत्^६तावत्^७,

*कूपाब्धि^८*मेरू^९*परमाणु^{१०}तावत् ॥७८॥

उपाधिकल्पीतविरोधभासे,

उपाधिसत्ता^{११}नकदीयथाशे ॥

मायाउपाधीश्वरभाव^{१२}मान,

उपाधिकोशमति^{१३}जीवजाण ॥७९॥

एवैउपाधीपर^{१४}जीवनाछे,

उपाधिटाळेनजिवेशतारे^{१५} ॥

*नरेंद्र^{१६}*भृत्त्वउपाधिछेद^{१७},

थतामनुष्यत्व^{१८}नजातिभेद ॥८०॥

अथातआदेशश्रुतीयदाते,

*निषेधद्वैत^{१९}भ्रमनोकरेछे ॥

१ ऐक्यपण्यु. २ कहे. ३ वाच्यभां. ४ आगिआ. ५ सूर्य. ६ राजा. ७ आकर. ८ भांडक. ९ कुंवा. १० समुद्र. ११ मोटा ऐक्य कुंजर. १२ धर्मा. आरि. १३ साक्षी. १४ पालानी. १५ धरेक. १६ ईश्वर. १७ कहे. १८ राजा. १९ आकर. २० नाश. २१ अनुष्यपण्यु. २२ भाष. २३ प्रातिनी.

^૧તદાઝપાધીદ્વય^૨હીનઆત્મા,
^૩અદ્વૈતજાણો, તજિ^૪આઅનાત્મા ॥૮૧॥
 તથા^૫કરીનામરૂપપ્રણાશ,
 આત્મા^૬સદાજાણિસ્વયંપ્રકાશ ॥
 બ્રહ્માત્મભાવેરાહિનિસદાય,
 ભ્રાંતીબધીસાગકરોસદાય ॥૮૨॥
 છેકુંભપાત્રાદિકભૂમિ^૭જન્ય^૮
^૯‘સર્વત્રમત્કારણથીઅનન્ય ॥
 છેમૃત્તિથીભિન્નનકુંભપાત્ર,
 તેથીમૃષા^{૧૦}, કલ્પિતનામ^{૧૧}માત્ર ॥૮૩॥
 સત્કાર્યજેવિશ્વસદાજણાય,
 સદ્રૂપછેભિન્નનતેરુદાય ॥
 *વિભિન્નતામોહકૃતા^{૧૨}જઅલ્પ^{૧૩},
 કેવાયંતેનિદ્રિતવત્પ્રજલ્પ ॥૮૪॥

(વસંતતિ.) શ્રૂતીઅથ^{૧૪}વર્ણકહેજગત્બ્રહ્મરૂપ,

† દેહાદિક. *અને જે ભેદ જણાયછે તે મુતેલાના બકવા સમાન મિથ્યા છે.

૧ તથા. ૨ સ્થિત. ૩ દ્વૈત સહિત. ૪ તેવી રીતે. ૫ આત્માને. ૬ મૂનિકા. ૭ કાર્ય. ૮ સર્વથા મર્યાદા જે કારણ તેની સાથે અનન્ય છે. ૯ મિથ્યા. ૧૦ અને જે ઘટ અણુ નામ જણાયછે તે કેવલ કલ્પનામાત્રજ છે. વાસ્તવ મૂ-
 ત્તિકાજ છે. ૧૧ યોગની કરેલી. ૧૨ તુચ્છ. ૧૩ અપવેદની.

માટેનભિન્નજગકલિતનામરૂપ ॥

+વ્રહ્માધિનિષ્ઠિતવિવર્તજગજ્જનાય,

†વ્રહ્માદિકારણઅભિન્નનિમિત્તથાય ॥૮૫॥

(દ્રવ.) *અસ્તિત્વભાતિત્વપ્રિયત્વઆદી,

ધર્મોરહેજગમાંઅનાદી ॥

તેભિન્નથાતાંનહિવિશ્વભાસે,

અદ્વૈતઆત્માસુખદ^૧પ્રકાસે. ॥૮૬॥

તરંગફેન^૨ભ્રમબુદ્ધુ^૩દાદિજે,

આઘિત્ત્વ^૪રૂપવ્યાતિ^૫રિક્તહેનતે ॥

ચૈતન્યરૂપીજગતેમઆસદા,

ભ્રાંતીદશાયેપણભિન્નનાકદા ॥૮૭॥

જેનાભ્રમે^૬કલિતજેયજ્યાંય,

તેનાવિવેકે^૭લયથાયસાંય^૮॥

+ અધિષ્ઠાન પ્રદાતા સત્તાથી અધ્યસ્ત જગત્ સત્-
૩૫ જણાયછે. પણ તે પ્રથક્ સત્તાક નથી. પ્રદાત્રપૂજ્ય છે.

† આ જગત્નું અભિન્ન નિમિત્તોપાદાન પ્રદા છે.

* અસ્તિ, ભાતિ, પ્રિય, નામ, ૩૫, તે પાંચ અંશો જગ-
તમાં છે તેમાંથી પ્રથમનાં ત્રણ પ્રદાના અંશ પ્રથક્, ક-
રીએ તો નામ૩૫ નાથ યતાં જગત્ જણાશેજ નહીં.

૧ સુખ આપનાર (સુખ૩૫). ૨ ફેણ. ૩ પરપોટા. ૪ જળ. ૫ બુદ્ધિ.
૬ અજ્ઞાનથી. ૭ જ્ઞાનથી. ૮ તેમાં.

भ्रांतीजतांभासतुंसर्परूप,
 रज्जुस्वरूपी^१, जगब्रह्मरूप ॥८८॥
 आकाशवन्निर्मलनिर्विकल्प,
 निःसीम^२आनन्दविभू^३अनल्प^४ ॥
 अंतर्बहिःशून्य^५अनन्यअद्वय^६,
 रहेपरब्रह्मविहीनसद्वय^७ ॥८९॥

शोष्य — (गीति.)

‘यद्यपिविश्वविनाशपिणनहिमायाविनाशतोथाय;
 तेथोमायाकृत^१तेद्वैता^२पत्तीरहेलकेवाय ॥९०॥
 (इंद्रव.) गुरु—शक्तीनथीशक्तिमत^३प्रभिन्ना^४,
 दाहत्वशक्तीनहिंअग्निभिन्ना^५ ॥
 मायानब्रह्मात्माविभिन्न^६भासे,
 अद्वैतताशक्तिकृता^७ननाशे ॥९०॥
 मायानमायाकिविभूकदाय,
 भ्रांतिदशायेभ्रमएज्जणाय ॥
 भ्रांतिविनाशे भ्रमसर्वनाशे,
 त्रिभूत्वव्याप्यत्व^८हिना^९त्मभासे॥९१॥

(तेम.) २ सीमावाहेत. ३ व्याप. ४ महान. ५ रहित. ६ अद्वैत,
 ७ द्वैत. ८ कोटि. ९ मायानी करेस. १० द्वैतपक्ष. ११ शक्तिवाणाधी. १२ लुपि.
 १३ करेस. १४ व्यापकपक्षवाधी, १५ रहित.

हरित्ताको^१ यदि^२ हार्य^३ देखो,
इशत्ताको^१ यदि^२ इश्य^४ पेखो ॥
दृष्टाकहोजोकाददृश्यदेखो,
एकत्ताको^१ यदि^२ भिन्न^५ पेखो ॥९३॥

+ आपेक्षछेब्रह्माविशेजनाम,
छेवास्तवेब्रह्मसदाअनाम^६ ॥
पोचेनवाणिमनसांकदाय,
अद्वैततेएकरहेसदाय ॥ ९४ ॥

(दोहो.) † ब्रह्माकारात्मवृत्तिथि, जाणिअद्वैतनिसदा;
अहंताममताहीनजीवन्मुक्त^७ रहेसदा ॥९५॥

(उपेंद्रव.) प्रमादलेशेनकरोंकदाय,
अद्वैतभावैरहिनिसदाय ॥
प्रमादथीब्रह्म^८ निष्ठानथाय,
केवायतेमृत्युरूपे^९ सदाय ॥९६॥

+ अक्ष विधे, ने कळिअे ते सर्व अग्यनी अपेक्षाथी
छे. † अग्यी रीते ज्ञान प्राप्त थया पछी कर्तव्यता तो नथी
रहेती. तोपण ने करवुं न्हेअे ते अतावेछे. * प्रमादने
मृत्युश्च कहेल छे.

१ कहे. २ जो. ३ हरण करवानुं. ४ निवभमां राखवानुं. ५ अन्य लुङ्.
६, लुवा, ७ नाभरहित, ८ अतः सतो मुक्त. ९ अक्षयानिष्ठा.

(मालिनी.) सततविमलबोधानंदरूपात्मलाभे,
 रहिअहनिशमोहादीकनोखागिदेभे^१ ॥
 नहिफारिजगजोबुंभिन्नआवांत^२कल्प,
 जिवइशहिनव्रह्माद्वैतथातुंअनल्प^३ ॥९७॥

(वसंतति.) सागीसमूळनिजसंचित^४भावि^५कर्म,
 अद्वैतज्ञानमहिमाथकिपांमिशर्म^६ ॥
 प्रारब्धकर्मअनुसारवपुप्रवर्ते,
 तेथीनज्ञानिपडशेफारिमोहगर्ते^७ ॥९८॥

(इंद्रवंशा.) ज्ञानीथईउद्धत^८थायनाकदा,
 वर्तेस्वकर्मे^९जन^{१०}अर्थनिसदा ॥
 तेथीनहानीलव^{११}मुक्तिमांथशे,
 अद्वैतज्ञाने^{१२}नकिमुक्ति^{१३}पामशे ॥९९॥

(शार्दूलविक्रीडित.)

जांणीज्ञानितजेजआपकरमो, ज्यारेनिजात्मज्ञने,
 प्रारब्धादिसमूलकर्मटळतां, सारेजिवन्मुक्तते ॥

१ लय. २ आकृष्टा जेवुं. ३ श्रेष्ठ. ४ पून अंतक जन्मोपाहृत. ५ आ जन्मभां यतां ६ सुषु. ७ पूर्वना संचितभांयां ज्ञान, आ शरीरना भोग आपवा स-सुषु यथेष्टुं कर्म. ८ पाडाभां. ९ अवगणे भाव. १० प्रारब्ध कर्मावसार. ११ (हित). १२, लेशपण, १३ ज्ञानपडे. १४ मोक्ष.

मायामायिकसर्वविश्वविहिन, ब्रह्मात्म^१भावेरहे,
वृत्तीबा^२धितथीरहीनिजपदे, अद्वैतशांतीलहे^३॥१००॥

((इंद्रवज्रा.) दृश्यप्रतीति^४प्रविलापि^५निसे,
जाणीसदानंदस्वरूपनिसे^६ ॥
वर्तोस्व^७कर्मधरिविज्ञताय^८,
प्रारब्धकर्मानुसरीसदाय ॥१०१॥

((इंद्रवंशा.) +वेदांतसिद्धांतसुसारआकल्लो,
निःशंकभावे^९निजचित्तमाल्लो^{१०}? ॥
*जीवेशब्रह्मात्मविभेदताटळी,
§अद्वैतभावेअतिशांततामळी[†] ॥१०२॥

शीष्य — (वैताळीय.)

गुरुआउपदेशजेथयो, निजमायाकृतमोहतेगयो;
निजरूपसदालही^१रहुं, गुरुजीआपकृपांहुशीकहुं॥१०३॥

+ शिष्यने कृतकृत्य^१थयो लाली गुर पुछेछे. * ज्ञान,
धर्म, प्रेम, कृत्य, धर्मादि भेदता दूर थळ. § अद्वैत
भावधी. † प्राप्त थळ.

१ ज्ञानभुक्त भाव. २ लाली होरी समवृत्ति भाव करीने. ३ प्राप्त थाय.
४ इन्द्रि. ५ नाश करी. ६ उभयगती. ७ पोतानी लती कुणादिक आश्रम वर्णादिक
ने छियत, प्रताडपतित (आवि पडेल) कर्ममां, ८ ज्ञानिपण्य. ९ निःशंकपण्यथी.
१० अंगिकार इत्य. ? ११ लाली.

(ગીતિ.)

×ધન્યઅતીછેમુજને, વલ્લિગુરુશાસ્ત્રસ્વરૂપનેધન્ય;
ધન્યજ્ઞાનવિભવને^૧, વલ્લિમારાંપુણ્યપુંજને^૨ધન્ય॥૧૦૪॥

(ગ્રંથકર્તા—

ગુરુસુણિશિષ્યનિવાણી, જાંણીજ્ઞાનીથયાસુ^૩ઉપરામ;
શિષ્યથયોનિશ્ચિતે, મલ્લિનંજઅદ્વૈતભાવવિશ્રામ^૪॥૧૦૫॥

(શાર્દૂલવિક્રીડિત.)

*સંસારા^૫ધ્વગતાપમાનુકિરણપ્રોતદ્ભૂત^૬દાહેસદા,
દોઢીપ્રાણદ^૭આશયીઅહનિશે, પામેજજેઆપદા^૮॥
તેવાદીનજનાર્થશ્રીગુરુકૃપારૂપીસ^૯નિત્રેકરી,
અદ્વૈતાત્મવિબોધસાગરયથા, શક્તોથિસ્વોદ્યોમરી^{૧૦}॥૧૦૬॥

(વસંતતિ.) જેનીકૃપાથિમુજયત્તસુપૂર્ણપામ્યો,
અજ્ઞાનતાકૃતપ્રમાદસમૂલવામ્યો ॥

× અતિ દુર્લભ જ્ઞાન પ્રાપ્ત થવાથી પોતાની કૃતકૃત્યતા બતાવેછે. * બાવાર્ય—સંસારરૂપિ દાવાગ્નિમાં તપાયમાન થતા મુમુક્ષુ વારતે, આ જ્ઞાનામૃતનો સમુદ્ર શ્રી ગુરુજીની કૃપાથી ખોદીને ભર્યો છે, તેમાં સર્વે અવગાહન કરો.

૧ મહિમાને. ૨ સમુદ્ર (દમલા.) ૩ સારિ રિતે. ૪ વિશ્રામો. ૫ માર્ગ ૬ ઉત્પન્ન થતા. ૭ જળ. ૮ ક્રુ.ખ. ૯ દોહાળેથી. ૧૦ ભરપૂર.

॥ ज्ञानमणि माळा ॥

३५

तेवेदशास्त्रागिरिजापतिपितृपाद,
पद्मेनमुंममथवाकृतिनिर्विवाद ॥१०७॥

(गीति.)

ज्ञानमणी माळा आ, सुणि सदुरुथी विचार जे करशे;
तेने भेद भ्रांती,टाळि निज अद्वैत शांतता मळशे ॥१०८॥

इतिश्रिमद्विश्वनाथजी पूज्यपाद प्रशिष्य. च. श्रीमन्
मगनलालजी पूज्यपाद शिष्य (पुत्र) मणिशंकर
विरांचिता, ज्ञानमणि माळा समाप्ता ॥

॥ ओं. तत्सन् ॥



॥ સૂચના ॥

॥ અર્હમણિ ચરિત્ર નાટક ॥

આર્ય, સ્નાનાભિજ્ઞાપિ સુરા સદ્ગૃહસ્થો !

ઉપરના નામાભિજ્ઞાધાનવાણું પુસ્તક મારા તરફથી થોડા દિવસમાં બહાર પડશે.

આ પુસ્તક, ધર્મ, આર્ય, કામ, તથા મોક્ષના અભિજ્ઞાપિ જ્ઞાનોને અત્યંત ઉપયોગિ થઈ પડે તેવું છે.

આ પુસ્તક વિશે હું મારી હાલના અંથકારોની માફક વિશેષ બડાઈ કરવા ઈચ્છતો નથી, પણ તે વાંચ્યા પછી સર્વ વિદ્વજ્ઞાનોને માત્રમ પડશેજ, તો આશા રાખું છું કે—સુત્તજ્ઞો તરફથી આ પુસ્તકને યોગ્ય આશ્રય મળશેજ.

કદના પ્રમાણમાં કિંમત જુજ એટલે ફક્ત ૩૧-૦-૦ છપાયાપછી મંગાવનાર પાસેથી ૩૧-૪-૦ લેવામાં આવશે.

(યોગ્ય આશ્રય મળેથી પુસ્તક બહાર પાડિશ.)

પાટણ.	}	લી. વિનયાવનત.
નાગરવાડો.		મણિશંકર મગવલાલ અયાચી.
		(જ્ઞાનપ્રકાશક ઓફિસ.)

॥ સૂચના ॥

॥ જ્ઞાનમણિપ્રકાશ ॥

એ નામની ગદ્યપદ્યાત્મક તથા કહિણ સંખ્દની ટીક સમેત, સર્વ મુમુક્ષુ જનોને અત્યુપયોગી, તથા જે મુમુક્ષુ વેદાંત શાસ્ત્રમાં પ્રવર્તેલ છે, તેને અસંભાવના વિપરિત્તભાવના નિવર્તક, તથા અપરોક્ષ જ્ઞાનવાનને અત્યંતાહવાનકારક, અને ઉપનિષદ્ગ્રંથ અદ્વૈત સિદ્ધાંત પ્રતિપાદક ઓપડિ, ગુરૂરાતી ભાષામાં તૈયાર થઈ થોડા દિવસમાં મારા તરફથી બહાર પડનાર છે.

તો સર્વ સુસજ્જનોને વિનંતી કરવાની કે—તે પુસ્તકને આપના તરફથી યોગ્ય આશ્રય મળવો જોઈએ.

આ ઓપડિ વિશે વિશેષ લખી હું મારી આત્મશ્રદ્ધા કરવા હઠ્છતો નથી, પણ તે પુસ્તક વાંચ્યા પછી સર્વ સુસજ્જનોને માલમ પડશેજ—હું આશા રાખું છું કે મુન સદગ્રહરથી તરફથી આ પુસ્તકને યોગ્ય આશ્રય મળેજ. કદના પ્રમાણમાં કિંમત જુગ્ગ એટલે ફક્ત રૂ. ૧-૮-૦ પાછથી રૂ. ૨-૦-૦ લેવામાં આવશે.

(યોગ્ય આશ્રય મળેથી આ પુસ્તક બહાર પડિશ.)

જેઓને લેવા મરજી હોય તેમણે, પોતાના નામ હામ ઠેકાણાપૂર્વક નિચેના ઠેકાણે લખવું. (તક ભૂલવી નહીં.)

પાટણ.

નાગરવાડો.

લી. વિનયાવનત.

મણિશંકર મગનલાલ. અયાચી.

(જ્ઞાનપ્રકાશક ઓફિસ.

॥ प्रथमथी आश्रय आपनार सज्जनोनां नाम ॥

८ प्रीयभीत परभुलाल भाण्डुकलाल, मन्त्रमुंदार	कडी.
१ ,, ,, मोतिलाल भाण्डुकलाल, मन्त्रमुंदार	,,
५ ,, ,, मण्डीराय यरवंतराय, मन्त्रमुंदार	पाटण.
४ ,, ,, रामशंकर नयुशंकर	,,
४ ,, ,, रेगराय भाण्डुकराय, मन्त्रमुंदार	,,
१ ,, ,, सुंदरलाल वैकुंठराम	,,
५ ,, ,, निकमराय धर्मरराय मन्त्रमुंदार	,,
१ ,, ,, हरसुप्पराय लीउलाध	पाटण.
१ मे. रा. रा. रामशंकर शिवशंकर	पाटण.
१ ,, ,, ,, तवाडी काशीनाथ जगन्नाथ	,,
२ मे. रा. रा. माधवचंद छिराचंद	,,
१ ,, ,, ,, मण्डीशंकर नयुशंकर	,,
५ ,, ,, ,, दशरथलाल गंगाराम	,,
१ ,, ,, ,, जनी आजाशंकर प्राणशंकर	,,
१ ,, ,, ,, आ. लल्लशंकर गीरल्लशंकर	,,
१ ,, ,, ,, भलेता भाण्डुकलाल मोतीलाल	,,
१ ,, ,, ,, गोर धर्मरराय जदवराय	,,
२ ,, ,, ,, सेनी जगवानभाध छगनलाल	,,
१ ,, ,, ,, सेनी मानचंद सांकणचंद	मुंभाध.
५ प्रीयभीत दुरगाशंकर रामशंकर (गादीगोर)	पाटण.

(૩૯)

૧	પ્રિય મિત્ર બ્યાસ ડાહ્યાશંકર ત્રંબકરામ	પાટણ.
૧	,, ,, અધ્યા૩ ભોગિલાલ મનસુખરામ	,,
૧	,, ,, તવાડી મુગટરામ હરિશંકર	,,
૫	પરમરત્નેશિ છોટમલાલ દોલતરામ (પુરાણી)	,,
૧૧	,, ,, ત્રીભોવન ઉમીઆશંકર તવાડી.	પાટણ.
૧	,, ,, શુકલ કેશવલાલ ઉમીઆશંકર	,,
૧	,, ,, શાસ્ત્રી રામલાલ છોટમલાલ	,,
૧	મે. રા. રા. કસ્તુરચંદ છમીલદાસ (મહેતા)	,,
૫	,, ,, પરમહિતેચ્છક ઈશ્વરલાલભાઈ	
અમૃતલાલજી (દવે) મુંબાઈ		

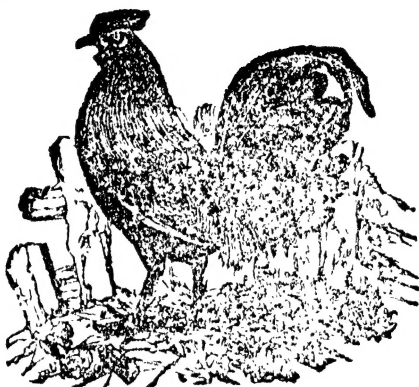
૧	,, ,, પ્રાણશંકર સુરજરામ	મુંબાઈ.
૧	,, ,, મુળશંકર મયાશંકર	,,
૧	,, ,, માણકલાલ ધનશ્યામ	,,
૧	,, ,, સાં. ડાહ્યાચંદ દેવચંદ (પાટણના) વડોદરા.	
૨	મે. રા. શા. ભોગીલાલ રામચંદ	પાટણ.
૧	,, ,, શા. ત્રિકમલાલ રણછોડદાસ	,,
૧	,, ,, પા. હરજીવન લાલદાસ	,,
૧	,, ,, શા. ગોવર્ધનદાસ ઈશ્વરદાસ	,,
૨	મે. રા. પા. જીવાચંદ વીરચંદ	,,
૧	,, ,, હિમતલાલ નાગરદાસ	,,
૧	,, ,, હિમતલાલ મુનીલાલ	,,
૧	,, ,, સાં. દોલચંદ ઝવેરચંદ	,,
૧	,, ,, આત્મમારામ મોતીચંદ	,,

(૪૦)

- ૪ મે.રા.રા. હિતેચ્છક પીતાંબરભાઈ જ્ઞાનાઈ વડોદરા.
 ૨ ,, ,, ,, પરમમોત્ર ત્રા. મણીચંકર મુળજી ,,
 ૬ ,, ,, ,, ભગત કાળુભાઈ ભગવાનભાઈ હુંડા.
 ૧ મે. રા. શે. નગીનદાસ ઉજ્જમદાસ પાટણ.
 ૪ મે. રા. રા. રૂઘનાથદાસ ગગનરામ (મહેતા) ,,
 ૧ મે. રા. ત્રા. રૂઘનાથ પુંજીરામ ,,
 ૧ ,, ,, રા. છોટાલાલ પ્રેમાનંદ (મહેતા) ,,
 ૧ ,, ,, શામલાલ હિરાલાલ ઇં. રૂકુ. માસ્તર પાટણ.
 ૧ મે. રા. રા. મગનલાલ હીરાચંદ કોજદારી વકીલ પાટણ.
 ૧ ,, ,, શા. વાડીલાલ છગનલાલ ,, પાટણ.
 ૧૩ મે. રા. રા. પરમહિતેચ્છક ઓઝાજી ભગ-
 વાનભાઈ બાવાભાઈ ભાવનગર.
 ૧૦ મે.રા.રા. પરમરુનેહિ મોદી મગનલાલ ગોવર્ધનભાઈ ,,
 ૪ ,, ,, પા. હરગોવિંદ રામજી ,,
 ૨ ,, ,, સુ. પીતાંબર હિરાલાલ ,,
 ૧ ,, ,, પા. માધવજી જ્ઞાજી ,,
 ૪ મે. રા. રા. હિતેચ્છક ત્રા. મુળચંકર નાનાભાઈ ધોળકા
 ૨ મે. રા. રા. ,, ઓઝા છગનલાલ જગનનાથ ધોળકા
 ૪ ,, રા. પા. ભગવાનજી રામજી ભાવનગર.
 ૪ મે. રા. સુ. ઉકા રણછોડજી ,,
 ૪ ,, ,, ગુરાશીઆ દાદાભાઈ કમાભાઈ ,,
 ૪ ,, ,, ઠક્કર બાણજી રામજી ,,
 ૧ ,, ,, રા. આ. નવનીધરામ કીરપારામ પાટણ.

(૯૧)

- ૨ મે. રા. રા. બાપુલાલ ત્રીભોવનદાસ (મહેતા) ,,
૧ મે. રા. રા. માંડવીઆ હીરોલાલ મોતીરામ ,,
૧ મે. રા. રા. વિદ્યાચંદ્ર કરશુચંદ્ર મુક્તિયાર પાટણ.
૪ ,, ,, ,, ઉમીયાચંદ્ર મણીચંદ્ર લાખીઆ. ,,
૧ ,, ,, ,, મથુરલાલ માણેકલાલ અધ્યા. ,,
૧ પ્રીયમીત્ર. મણીચંદ ગોપાલચંદ (પાટણના) પાલણપુર.
-



આ ચોપડી નિચે લખેલે દેકાણેથી
રોકડી કિંમતે મળશે.

પાટણ—અયાચી મણીશંકર મગનલાલ (કર્ચી) પાટણ
સાનપ્રકાશ એફિસ નાગરવાડો.—

જામનગર—શ્રીમાળી શુભચ્છક સભાના મેનેજર ત્રા.
જયશંકર લીલાધરજી.

પાટણ—જોટમલાલ દોલતરામ (પુરાણી) ડે. ચાચરીએ.
કી. ૧.૦-૪-૦ ટ. ૫. ૩.૦-૦-૬

